

Pukovnik

Ljubo BLAGOJEVIĆ

PREDMET, KRITERIJUMI KLASIFIKACIJE I OSNOVNA OBELEŽJA NAŠE TAKTIKE

U raspravama i člancima koji su poslednjih nekoliko godina razmatrali teorijske i aplikativne probleme naše ratne veštine o taktici se govorilo, obično, sa stanovišta uopštavanja iskustava, razrade konkretnih taktičkih problema i njihove praktične primene i realizacije. O taktici kao delu ratne veštine i o teorijskim okvirima u kojima treba da se izgrađuje pisano je, međutim, znatno manje, najčešće usput, u kraćim crtama, kao dodatak strategiji ili operatici. Katkada se sticao utisak kao da je u domenu taktike sve raščišćeno i definisano, da su sva pitanja jasna i da nema više šta da se kaže. Takva zablude je ponegde i preneglašavana, pri čemu se gubilo iz vida da je upravo sfera taktike najpodložnija stalnim promenama i uticajima, zbog čega je i konstruisanje njene teorije i teorijskih principa najsloženije. Na određen način to potvrđuje i ovaj članak koji razmatra i analizira samo nekoliko opštih pitanja taktike kao grane ratne veštine, posebno sa stanovišta doktrine opštenarodnog odbrambenog rata.

Kao što je poznato, taktikom se bavi najveći broj ljudi i komandi. Teorijski i praktični problemi taktike prisutni su u svakodnevnom životu, radu i obuci jedinica, komandi, škola i pojedinaca, s njima počinje i završava nastavni proces trupe, a njihova realizacija je sadržaj većine nastavnih planova i programa. Područje taktike je upravo onaj »teren« koji traži i podstiče inicijativu svakog pojedinca i kolektiva, koje se svakodnevno obogaćuje novim saznanjima, iskustvima i poukama, koje traži odgovore na čitavu skalu pitanja: od tzv. sitnih, tekućih do fundamentalnih, suštinskih — kako biti autentičniji, racionalniji i efikasniji u borbi i boju.

Kada je reč o tretmanu taktike u našoj doktrini ONO rata, treba odmah reći da je njena uloga znatno veća nego u mnogim drugim

armijama, posebno blokovskim, jer se u sferi taktike rešavaju mnogo značajniji i obimniji zadaci u upoređenju s klasičnim shvatanjem njenih okvira. Domeni i opseg naše taktike su znatno širi. Ona uključuje u sebe najrazličitije vrste borbenih dejstava i aktivnosti pojedinaca, grupa i jedinica, utvrđuje osnovne principe borbe taktičkih jedinica i komandi na frontu, u sopstvenoj pozadini i na teritoriji koju je agresor privremeno poseo, istražuje i uopštava borbenu praksu svih vrsta i tipova jedinica i dr. S obzirom na ove i druge okolnosti, teorija i praksa naše taktike moraju biti umnogome drukčije nego u armijama potencijalnih agresora, kojima se treba ne samo suprotstaviti nego ih i pobediti.

Poznato je da taktika ne može biti samostalna. Ona se oblikuje i razvija pod uticajem operatike, a u našim uslovima je i pod znatnim neposrednim uticajem strategije. Međutim, za razliku od nekih drugih doktrina u kojima je manje-više sputana i vezana isključivo za zadatke u operacijama, naša taktika ima neuporedivo širi opseg dejstva i umnogome je nezavisna u planiranju i izvođenju borbenih akcija. Njeno područje nije isključivo boj. Gotovo u istoj meri ona se bavi i samostalnim taktičkim dejstvima izvan operacija, što je čini samostalnijom i ponekad joj daje obeležja koja u klasičnim uslovima ima operatika. Upravo zbog toga teorija i praksa taktike ONO rata moraju biti univerzalnije, elastičnije i uopštenije. Njoj su tuđi i neprihvatljivi bilo kakvi šabloni i kliširani postupci kojima se ostavlja minimalna sloboda akcije, odnosno sputavaju i ograničavaju inicijativa, kreativnost i smelost starešina i boraca u iskorišćavanju postojećih uslova i mogućnosti.

Prema standardnim shemama klasifikacije taktika se deli, obično, na opštu i rodovsku. Prva istražuje zakonitost i bavi se osnovama združenog boja, a predmet druge su specifičnosti upotrebe jedinica, rodova i službi. Za našu taktiku je ovakva podela nepotpuna, neadekvatna i neprihvatljiva. Razloga za ovo ima više. Pre svega, kada govorimo o tome da doktrina ONO rata utvrđuje jedinstvo ratne veštine i njenih sastavnih delova, onda pod terminom »jedinstvo« ne podrazumevamo šablonsko, centralizirano i do detalja programirano ponašanje svih subjekata oružane borbe i svakog od pomenutih sastavnih delova. Naprotiv, doktrina ONO rata zahteva elastičnost i različitost na svim nivoima ratne veštine. U domenu strategije, na primer, utvrđena su tri osnovna oblika oružane borbe — frontalni, kombinovani i partizanski, koji bitno utiču na metode ostvarivanja strategijskih ciljeva i fizionomiju ratovanja u celini. Za razliku od strategije, posebnosti operatike su izražene prihvatanjem više vrsta operacija koje se po obimu, mestu, načinu izvođenja i ka-

rakterističnim obeležjima često bitno razlikuju. Predmet taktike je još širi s obzirom na to što bi i taktička dejstva bila veoma raznovrsna, aktivna i masovna i što ih je nemoguće sve podvesti pod relativno uske sheme boja. To, drugim rečima, znači da je taktika boja samo jedna od komponenta opšte taktike ONO rata, odnosno da je ova znatno šira od taktike boja, jer se bavi pripremanjem, obezbeđenjem i izvođenjem taktičkih borbenih dejstava svih vrsta i oblika.

Za naše uslove ne odgovaraju jednaka taktička načela za sve operativno-taktičke slučajeve. U vidu imamo samo neka osnovna doktrinarna obeležja: podelu na tri glavna oblika oružane borbe — kombinovani, frontalni i partizanski; zatim određene specifičnosti koje će uticati na borbena dejstva s obzirom na to gde se izvode: u zahvatu fronta, na privremeno zaposednutoj teritoriji ili u vlastitoj pozadini; najzad, da li će biti objedinjena u operacije ili će biti samostalna.

Različite situacije i uslovi isključuju primenu istovetnih taktičkih postupaka i realizaciju već usvojenih principa prema istoj shemi. To ne znači da takvi jedinstveni principi nisu potrebni. Naprotiv, bez njih je nemoguće govoriti o opštoj taktici, jer oni čine okosnicu, temelj na kojoj mogu da se konstituišu i grade sve druge taktike. Problem je samo u tome — kako definisati zajedničke osnove i oblikovati jedinstvenu teoriju taktike za sve uslove i situacije, a istovremeno ostaviti dovoljno mogućnosti za izučavanje i razradu specifičnih problema užih područja taktike. Drugim rečima, treba imati *jedinstvenu* taktiku sa jedinstvenom teorijom i praksom, koja bi se delila na više taktičkih disciplina oblikovanih na zajedničkim i jedinstvenim osnovama.

Jedinstvena taktika bi izučavala, pre svega najopštija i zajednička pitanja i utvrđivala univerzalne taktičke principe i pravila za sve slučajeve i taktiku u celini. Na tim osnovama bi se razrađivale taktike rodova i službi, čiji bi predmet bila upotreba jedinica konkretnog roda i službe, prvenstveno u okviru združenih taktičkih dejstava. Posebnosti koje proizilaze iz specifičnosti i fizionomije borbe i otpora na našem ratištu, a koje bi trebalo izraziti u okvirima taktičkih dejstava, morale bi biti sažete u odvojenim teorijama — taktika dejstava u zahvatu fronta, taktika dejstava na privremeno zaposednutoj teritoriji i sl.

Kada govorimo o osobenostima naše taktike, moguće je izdvojiti nekoliko suštinskih karakteristika koje će biti uvek prisutne u njenom definisanju i određivanju.

Prvo, naša taktika mora da bude izrazito ofanzivna, aktivna i raznovrsna bez obzira na vid borbenih dejstava. Prirodno, intenzitet ofanzivnosti i aktivnosti biće drukčiji u svakoj situaciji, a katkada

neće ni moći da bude dovoljno izražen i realizovan, ali će se to nadoknađivati u razmerama operatike i strategije. Međutim, kako će se borba voditi protiv tehnički nadmoćnijeg agresora, postavlja se problem: kako biti ofanzivan, aktivan i inicijativan u odbrani i šta činiti da se neprijatelj ne samo zaustavi već i razbije. Problemi ofanzivnosti i aktivnosti, na kojima insistira naša strategija oružane borbe, javljaju se, dakle, u potpuno drukčijem vidu nego u taktičkim teorijama drugih armija, te i odgovori moraju biti drukčiji.

Drugo, celokupno ratno iskustvo pokazuje da je pobedu u borbi ostvarila, po pravilu, ona strana koja je imala povoljnije uslove i izrazitiju nadmoćnost nad protivnikom. Od naše taktike se zahteva nešto više: razraditi takvu teoriju i obezbediti takva rešenja kojima će se obezbediti razbijanje znatno jačeg protivnika i u najsloženijim uslovima brojno i tehnički slabijim naoružanjem, a često jednakim ili manjim brojem žive sile.

Treće, celokupni razvoj odbrambenog boja u drugom svetskom ratu zasnivao se na dubokom rasporedu žive sile i sredstava i ostvarivanju što veće gustine snaga na odbrambenim pravcima, naročito težišnim, jer je jedino tako bilo moguće zaustaviti prodor protivnika. Naša taktika mora da traži druga rešenja za zaustavljanje i slamanje napada agresora i preotimanje inicijative. Niukom slučaju ne dolazi u obzir grupisanje i »frontalno zbijanje« žive sile i tehnike ispred udarnih klinova protivnika, jer bi to bilo krajnje neracionalno. Mi moramo dejstvovati drukčije, odnosno na taktiku agresora odgovarati našom, specifičnom taktikom. Njena obeležja moraju da budu, pre svega, hrabrost, upornost, smelost i odlučnost boraca, starešina, komandi i jedinica, ali isto tako i originalnost u izboru i primeni onih taktičkih postupaka kojima se na najefikasniji način zaustavljaju i uništavaju snage agresora. To znači da se od svih štabova, komandi i starešina zahteva visok stepen vojnih znanja, posebno iz domena taktike, ali i sposobnost njihove stvaralačke primene u svim uslovima borbenih dejstava.

Četvrto, za našu taktiku je od posebnog značaja orijentacija na uporedno i sinhronizovano izučavanje dejstava na frontu sa dejstvima na privremeno posednutoj teritoriji i u vlastitoj pozadini. Prime na tog doktrinarnog principa ima višestruki značaj. S jedne strane, multiplicira se ukupna snaga ovih dejstava, a, osim toga, omogućuje se snagama koje dejstvuju u zahvatu fronta da primenjuju takve taktičke postupke koje u drugim uslovima ne bi mogle. Dejstva »na frontu« biće, prema tome, uslovljena i dejstvima na privremeno posednutoj teritoriji, bez obzira na to što će se neposredno sadejstvo u taktičkim razmerama rede ostvarivati.

Peto, iskustva stečena u drugom svetskom ratu pokazuju da su gotovo sva glavna pitanja borbenih dejstava neposredno rešavana u domenu strategije. Ima se utisak kao da su se neposredno borile strategije i da se na tom nivou sve rešavalo — grupisanje, manevar, proboj, odbrana i sl. Taktika je bila potisnuta, imala je izvršnu i drugorazrednu ulogu. Razlog je, verovatno, bio u tome što su protivnici raspolagali izuzetno velikim snagama u živoj sili i tehnici, pa se na silu odgovaralo silom i što je ostvarivan veoma visok stepen centralizacije komandovanja, tako da je veština ratovanja dolazila do stvarnog izražaja tek na nivou strategije.

Nama ne odgovara taktika u kojoj se samo izvršava, a malo razmišlja. U našem narodnooslobodilačkom ratu taktika je bila ne samo izvršilac već i masovni inicijator dejstava, koja su, ukupno uzevši, imala strategijski značaj. Takvu ulogu taktika je zadržala i u našoj današnjoj teoriji i praksi ONO pri čemu strategija ne guši taktiku, već jedino stvara uslove da se ova što više ispolji i da se opšti strategijski principi — masovnost, aktivnost, intenzitet, stvaralaštvo i raznovrsnost — što doslednije ostvaruju.

Šesto, u mnogim ratovima prethodnih decenija jedan od glavnih problema strategije i operatike bio je proboj uređene odbrane protivnika, posle čega se, izlaskom u tzv. »slobodan prostor«, sve lakše, gotovo planski rešavalo. Klasična taktika se iscrpljivala uglavnom u kretanju napred ili nazad, skoro pravolinijski po frontu. Tako je vremenom i nastala teorija o taktici kao »veštini kretanja«.

Teorija i praksa naše taktike zasnivaju se na bitno drukčijim stavovima. Pre svega, od naše taktike se zahteva da razradi dejstva po celoj dubini i širini prostora. Prodori protivnika ne bi smeli biti odlučujući za snage branioca, jer je i u prošlosti taktička odbrana gotovo redovno probijana. Retki su slučajevi zaustavljanja napada u taktičkoj dubini odbrane, jer je napadač skoro uvek angažovao dovoljno snažne grupacije za proboj.

Savremena ratna veština je, načelno, odbacila pomenute metode izvođenja napada i odbrane. Međutim, njih ne treba potpuno isključiti, jer postoji prirodna težnja napadača da pojačava snage ukoliko ne može napredovati i izvršavati postavljene zadatke već angažovanim jedinicama. Najnoviji primer za to je nedavni rat na Bliskom istoku kada je proboj odbrane izvođen gotovo linijski, uz sistematsku vatru koja je od linije do linije »vodila« oklopno-mehanizovane sastave. Time se ne želi reći da se u eventualnom ratu ne bi dejstvovalo po pravcima, na način koji bi se bitno razlikovao od prakse drugog svetskog rata. Ukazujemo samo na ono što se može dogoditi i na našem ratištu, naročito u taktičkim razmerama, kao i da taktika niukom

slučaju ne sme prihvatiti takvu logiku rezonovanja i ponašanja, jer će gotovo uvek postojati mogućnost da organizujemo odbranu na sasvim drugačijim osnovama. Tome će, verovatno, pogodovati i težnja agresora da napreduje što brže ka izabranim objektima, najkraćim pravcima i bez rasipanja snaga. U tome i jeste šansa naše taktike — nametati borbu i prisiljavati protivnika da sukcesivno skida jedinice sa glavnih pravaca i fronta, odnosno prisiliti ga da ih angažuje na brzini, neplanski, na raznim pravcima i po celoj dubini. Na taj način protivnik će razvlačiti i slabiti zgusnute borbene poretke — gubiti inicijativu.

Sedmo, u razradi osnovnih principa taktičkih borbenih dejstava veoma je važno sagledati i odrediti razlike u pogledu primene metoda njihovog izvođenja u uslovima kada smo slabiji, kada smo u odbrani ili nemamo dovoljnu inicijativu i onda kada smo u napadu, kada imamo inicijativu, slobodu izbora ciljeva i postupaka. Ako ova pitanja ne bi bila na vreme raščišćena, mogla bi se stvoriti kriva predstava i zabuna do koje ponekad i dolazi u mirnodopskoj praksi. Naime često se stvara pogrešno mišljenje da je sve moguće rešavati neograničeno slobodno i lako kopiranjem partizanske taktike ili traženjem izlaza u klasičnom frontalnom načinu dejstva. Iako je naša taktika izrazito ofanzivna, ona se mora mnogo baviti i problemima odbrane, ne samo zato što je ona u taktičkim razmerama znatno češća već i zato što su u pogledu napada mnoga pitanja jasnija.

Osmo, kada govorimo o teoriji i praksi taktike ONO rata, polazimo od stava o kome se često govori: taktika ONO rata je obavezna da izuči, utvrdi i definiše sve karakteristike i sve prednosti naših oblika borbenih dejstava. Prirodno, jedan od izvora će biti i iskustva iz NOR-a. Međutim, principe taktike partizanskog ratovanja ne bi trebalo mehanički prenositi, pogotovo na dejstva u zahvatu fronta, jer su razlike izuzetno velike. Opštenarodni rat koji bismo vodili ne bi bio partizanski, niti se njegova taktika može poistovetiti sa partizanskom taktikom. Ona ne treba da bude ni mehanički zbir partizanske taktike i taktike frontalnog načina ratovanja. Doktrina ONO zahteva da se razradi nova, specifična taktika, koja će uopštiti i sva naša dosadašnja iskustva i koja će imati elemenata i partizanske taktike i taktike frontalnog načina dejstava, ali koja će se od njih suštinski razlikovati. U ovom pogledu je učinjeno mnogo, ali još uvek nisu rešeni veoma značajni i obimni zadaci.

Deveto, jedinstvenom taktikom koristiće se sve jedinice JNA i TO, što znači da nema potrebe za postojanjem dve različite taktike, utoliko pre što se i jedinice JNA i TO mogu naći na istovetnim zada-

cima i u jednakoj situaciji. To će ih prisiliti da stvaralački primenjuju istu taktiku, saobračavajući je konkretnim borbenim i drugim uslovima.

Kao što se vidi, pred taktikom ONO rata stoje veoma obimni zadaci koje treba da izučavaju njena teorija i praksa. Što se tiče podela taktike na uže taktičke discipline, smatramo da je najcelishodnije ako iz okvira *jedinstvene taktike oružane borbe* izdvojimo tri opšte taktike: *opštu taktiku KoV*, *opštu taktiku vazduhoplovstva* i *opštu taktiku ratne mornarice*.

U sklopu opšte taktike KoV moguće je konstituisanje četiri posebne discipline: taktike *združenih jedinica*, taktike *rodova*, taktike *službi* i taktike *masovnih samostalnih borbenih dejstava*. Obeležja svake od njih bi bila uslovljena, pre svega, opštim položajem u okviru ratišta, zbog čega će posebne karakteristike vredeti za dejstva u zahvatu fronta, druge — za dejstva na privremeno zaposednutoj teritoriji, a mnoge i za dejstva u vlastitoj pozadini.

Opšta taktika bi izučavala zakonitosti, principe i druga zajednička pitanja taktičkih borbenih dejstava i utvrđivala jedinstvene osnove za sve taktičke discipline, čime bi se obezbeđivala konzistentnost i jedinstvo taktike kao teorije, pravilske normativistike i prakse. *Taktika dejstva u zahvatu fronta* imala bi za predmet tu vrstu dejstava — u okviru operacija i samostalna. Svojim sadržajem i metodom ona bi se bitno razlikovala od drugih oblika dejstava. *Taktika dejstava na privremeno zaposednutoj teritoriji* izučavala bi dejstva na teritoriji koju su snage agresora privremeno zaposele, a koja će biti slična partizanskim dejstvima i taktici, ali će se od njih u mnogo čemu razlikovati. *Taktike rodova* (artiljerije, oklopnih jedinica i drugih) bavile bi se pitanjima upotrebe pojedinih rodova u svim uslovima borbenih dejstava, pre svega u zahvatu fronta i na privremeno zaposednutoj teritoriji. *Taktike službi* bi izučavale i zauzimale stavove o svim pitanjima obezbeđenja taktičkih sastava sa stanovišta određenih službi i upotrebe svojih jedinica, tehničkih sredstava i materijalnih rezervi. *Taktika masovnih samostalnih borbi* izučavala bi veoma značajnu skalu raznovrsnih dejstava i aktivnosti koja će se izvoditi na celokupnoj teritoriji našeg ratišta, trajno i na specifičan način.

Na ovaj način konstituisan predmet taktike omogućio bi da se na osnovu postignutih rezultata istraživanja razrađuje normativna teorija, odnosno da se obrade i izdaju potrebna uputstva za upotrebu združenih i drugih taktičkih jedinica JNA i TO, odnosno za upotrebu rodovskih jedinica i službi.